

ORHAN PAMUK VE FAKİR BAYKURT'UN İKİ ROMANINDA DEYİM, ATASÖZÜ VE İKİLEMELER BAKIMINDAN SÖZ VARLIĞI

Yard. Doç.Dr., Necmi AKYALÇIN
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Hacer GÜRCÜ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ÖZET

Bu çalışmada Orhan Pamuk'un "Sessiz Ev" romanı ile Fakir Baykurt'un "Yılanların Öcü" adlı romanlarında bulunan deyimler, atasözleri ve ikilemeler tarama yöntemiyle saptanmıştır. İki romandaki söz konusu söz öbeklerinin, kullanım sıklığı sayısal verilerle ortaya konmuştur. Bu çerçevede, Türkçe söz varlığında önemli bir yere sahip olan bu yapıların hangi yazar tarafından daha çok kullanıldığı ortaya çıkarılmıştır. Eserinde Türkçe söz varlığındaki bu yapılardan hangi sanatçının daha çok yararlandığı, eserine bu yapıları ne ölçüde yansıttığı sayısal verilerle ortaya konmuştur. Bu çerçevede iki sanatçının Türkçedeki deyimler, atasözleri ve ikilemeleri eserlerine yansıma başarıları da çıkarılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Deyim, Atasözü, İkileme.

ABSTRACT

Vocabulary in Terms of Idioms, Proverbs and Reduplication in the Novels of Orhan Pamuk and Fakir Bayburt In this study, the idioms, proverbs and reduplications in Orhan Pamuk's "Sessiz Ev" and Fakir Baykurt's "Yılların Öcü" has been found out through scanning method. The frequency of occurrence of the vocabulary in these novels has been revealed by means of numbers. In this context, which writer benefited from idioms, proverbs and reduplications most and reflected them in their literary works has been investigated. To what extent these writers has been successful at making use of idioms, proverbs and reduplications has also been explored.

Key Words: Idioms, Proverbs, Reduplication.

Deyimler, atasözleri ve ikilemeler Türkçenin söz varlığı içerisinde önemli bir yere sahiptir. “Bir dilin söz varlığı denince, yalnızca, o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütünü anlıyoruz.” AKSAN a: 7. Çalışmamızın konusu söz öbekleri, Türk dilinin en eski dönemlerinden bu yana kullanılmaktadır. “Orhon yazıtları dilinde (ve genellikle Eski Türkçede) anlatımı güçlü ve etkili kılan, güzelleştiren öğelerin başında eş, yakın ya da karşıt anlamlı ikilemeler, onların sıkça kullanımı gelir. Türkçe bu en eski döneminde de ikilemeler bakımından gerçekten çok zengindir.” TEKİN: 15-16. Yazıtlarda geçen aşağıdaki örnekler de bunu açıkça ortaya koymaktadır: “Türk dilinin elimize geçen ilk metinleri olan Orhon Yazıtlarında da ağış barım-mal mülk, eb bark-ev bark, için taşın-içini dışını, tünli künli-geceli gündüzlü, emgetmek tolgatmak-eza cefa etmek, tirmek kubratmak- derlemek toplamak gibi pek çok ikilemeyle karşılaşılmaktadır.” TEKİN: 16-17. İkilemelerin yanı sıra Yazıtların içeriğinde “Orhon Yazıtlarının dili deyimler açısından da çok zengindir. Adak kamşatmak (ayağı burkulmak, ayağı dolaşmak, sendelemek, morali bozulmak, şaşırıp yanlış hareket etmek), birki bodunuğ ot sub kılmak (birleşik halkı ateş ile su gibi birbirine düşman etmek), uça barmak (uçup gitmek, ölmek). TEKİN: 19-20. benzeri deyimlerle de karşılaşılmaktadır. Aynı şekilde Orhon Yazıtlarında atasözleri de bulunmaktadır: “Türük bodun tokurkak sen; açsık tosık ömez sen, bir todsar açsık ömez sen. (Ey Türk halkı, sen çok tok gözlüsün; acıkacağını doyacağını düşünmezsin. Aç doyacağını düşünmez, tok acıkacağını düşünmez.” TEKİN: 20. Örneklerden de anlaşılacağı üzere Türk dilinin tarihsel süreci boyunca; çalışma konusu söz öbekleri Türkçe söz varlığının içinde hep var olmuş; Türk dilini güçlendirmiş, akıcı, kıvrak ve derinlikli bir anlatımın yapı taşları olmuştur.

Cumhuriyet sonrası dönemi romancılarımızın da deyim, ikileme ve atasözü gibi söz öbeklerini eserlerinde kullanmış olacağı öngörülerek Fakir Baykurt’un “Yılanların Öcü” adlı roman ile Orhan Pamuk’un “Sessiz Ev” adlı romanları bu çerçevede irdelenmiştir. Çalışma evreni çerçevesinde seçilen romanlarda kullanılan deyimler, atasözleri ve ikilemeler tarama yöntemiyle saptanmış ve sayısal verileriyle ortaya konarak kullanım sıklıkları, romanların sayfalarına göre oranlanmıştır. İki yazarın Türk dilini, söz varlığından yararlanma bağlamında ne denli başarılı kullanıp kullanmadığı, romanlarında kullandıkları söz öbeklerine bakılarak ortaya konmuştur. Burada amaç iki yazarın, Türkçenin söz varlığı havuzundan atasözü, deyim ve ikileme bağlamında, çalışmamızda ele alınan iki romanına ne kadar malzeme taşıyabildiklerinin ortaya çıkarılmasıdır.

Çalışmamızda ele alınan söz öbeklerine ilişkin olarak yapılan araştırmalarda aşağıdaki gibi değerlendirmeler/saptamalar yapılmıştır.

DEYİM

“Bir kavramı ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce.” AKSOY b:52.

“Anlatıma akıcılık, çekicilik katan çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan genellikle de birden çok sözcüklü dil ögesi, kalıplaşmış sözcük topluluğu.” PÜKÜLLÜOĞLU: 7.

“Genellikle gerçek anlamının dışında kullanılan, anlatımı daha güzel ve etkileyici yapan, toplum tarafından ortak olarak benimsenen kalıplaşmış sözlere deyim denir.” HENGİRMEN a: 7

“En az iki söz varlığından oluşan ve gerçek anlamları dışında mecazi anlamı ile pekiştirilmiş bulunan kalıplaşmış söz öbeği ya da deyiş.” PARLATIR: 1.

“Deyimler, düşünce, kavram, nesne ve kişilerin durumlarını, özelliklerini yansıtmak için kullanılan ve gerçek anlamın dışına çıkmış özel anlam/anlatım boyutuyla kalıplaşmış söz öbekleridir.” AKYALÇIN c: 10

“Her dilde deyimler belli bir durumu, oluşumu, insanların tutum ve davranışlarını, fiziksel ve ruhsal niteliklerini, kendi anlamları dışında kullanılan birkaç sözcükten oluşan birimlerle dile getirir. Atasözlerindeki gibi bir yargı bildirmez, çeşitli benzetme ve aktarmalarla, güçlü bir anlatımla betimlemeye giderler. Örneğin Türkçede bir kadının bir ev, bir aile ya da insan için büyük bir özveriyle, uzun süre, her türlü yokluğa göğüs gererek çalıştığını anlatan saçını süpürge etmek deyişi, böyle güçlü bir anlatıma ulaşmıştır. AKSAN a:172.

ATASÖZÜ

“Bir topluma özgü olan atasözleri, o toplumun uzun yüzyıllar boyu belirlenen deneyimlerinin, dünya görüşünün, yaşam biçiminin ve anlatım gücünün sergilendiği sözlerdir. Deyimlerinde olduğu gibi, atasözlerinde de Türkçe, konuları canlandırarak, somutlaştırarak güçlü bir biçimde ortaya koymakta, onları kalıcı kılan anlatım yollarından yararlanmaktadır.” AKSAN a: 181.

“Atasözleri, nesilden nesile aktarılarak günümüze ulaşan bu sözler anonim olup, bütün bir tümce şeklindedirler. Kısa ve kalıplaşmış sözler biçiminde rastladığımız bu sözler, daha önceki kuşakların yargularını ve gözlemlerini genellikle dilsel bir imge şeklinde, bizlere yaşamımızda yol gösterici birer kural olarak sunarlar.” SAĞLAM: 27-28.

“Atasözleri bir ulusun geçmişinden gelen, geçmişte yaşanan olaylarla deneyimleşmiş birikimlerin özlü ve kalıp sözlere dönüşmüş biçimleridir. Atalar, yeni kuşaklara biz bu olaydan işte böylesi bir sonuç aldık, siz de aynı sonuca ulaşırsınız, bu iyidir, bu kötüdür veya böyle davranırsan şöyle sonuç alırsın, bu işin sonu sana kötülük, böyle davranmak ise iyilik getirir demektedirler. Atasözleri, içinde bulunulan duruma, geleceğe ve oluşturulacak duruşa yön verebilme gücünde, içerisine yaşamsal deneyimlerin iletileri sindirilmiş, anonimleşmiş hazır sözlerdir.” AKYALÇIN b: 17.

İKİLEME

“Türkçede ikilemelerin kullanılışı, anlatıma güç veren bir yol olarak çok yaygındır.” AKSAN a:43.

Aksan, eserinin ikilemeleri ele aldığı bölümünde ikilemeler için: “Türkçe, başka dillerde çok seyrek kullanılan bu anlatım yolunda çok değişik nitelikte, anlam ve ses açısından son derece ilgi çekici birleştirmelere gitmekte, olağanüstü güçlü ve etkileyici anlatım biçimlerini ortaya koymaktadır.” demektedir. AKSAN b:59

“İkilemeler Türkçemizin tarihi boyunca önemini korumuş şiir ve düzyazıda anlatımın daha güçlü ve ahenkli duruma getirilmesi için, şair ve yazarlar tarafından zevkle kullanılmıştır.” HENGİRMEN b: 241.

“İkileme, Türkçenin zenginliğidir, yaratma gücüdür.” HATİBOĞLU: Önsöz.

“İkilemeler, dilimizin anlatım olanaklarının genişlemesi, güçlü, akıcı, şiirsel ve kıvrak bir anlatımın sağlanabilmesi bakımından çok önemli bir yere sahiptirler.” AKYALÇIN a: 1.

Türkçe ikilemeler bakımından son derece zengin bir dildir, hazırlanmış “Türkçe İkilemeler Sözlüğünde” AKYALÇIN a., karşımıza 7000 dolayında ikileme çıkmaktadır.

Bu çalışmada materyal olarak ele alınan iki romanda yapılan taramalar sonucunda karşımıza “yarım yamalak” “düşe kalka” “ıvır zıvır” ve benzeri ikilemelerin yanında “ağır ağır” koşa koşa” gibi yinelemeler de çıkmıştır. Araştırmacıların yinelemeleri de bir tür ikileme “*Yinelemeler de bir tür ikilemedir.*” HATİBOĞLU: 25. olarak değerlendirmesinden dolayı bu söz öbekleri de ikileme olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte şunu da belirtmekte yarar vardır: Yukarıya örnekleri verilmiş ikilemelerin anlatıma kattığı akıcılık, kıvraklık ve pekiştirme boyutundaki güç ile yinelemelerin kattığı güç aynı değildir. “Tası tarağı toplayıp gitti” tümcesindeki “tası tarağı” ikilemesinin anlamını açıklamaya kalksak; elindeki/evindeki tüm eşyayı, nesi var nesi yoksa hepsini deriz. Bu hepsi ve nesi var nesi yoksa sözcüklerinin içeriğini doldurmaya kalksak yüzlerce nesnenin adını yazmak zorunda kalırız. Bu da bize göstermektedir ki ikilemelerin anlamsal derinliği çok yükündür. Oysaki “adam koşa koşa geldi” dediğimizde; buradaki “koşa koşa” ikilemesini koşarak veya hızla koşup şeklinde açıklayabiliriz. Söz konusu yinelemede bunun dışında bir anlamsal derinlik yoğunluğu yoktur. Bu çerçevede diyebiliriz ki, ikilemelerle yinelemelerin anlatıma kattığı anlamsal yoğunluk aynı değildir. Yinelemeler her ne kadar bir tür ikileme de olsa, ikilemeler kadar anlamsal derinlik ve yoğunlukları yoktur. Yani romanları irdelenen yazarların kullandıkları ikileme söz öbeklerini bu açıdan da değerlendirmek gerekmektedir. Bundan dolayıdır ki, söz konusu yapılar ikileme ve yineleme çerçevesinde ele alınmıştır. Aynı durum romanların içerisine yedirilmiş atasözleri ve deyimler için de geçerlidir. Ancak çalışmamızda deyim ve atasözü bağlamında böylesi bir değerlendirmeye gidilmemiş; yalnızca bu yapılar kullanım sıklığı çerçevesinde ele alınmıştır.

Yukarıya çeşitli araştırmacıların yapıtlarından alınan deyim, atasözü ve ikileme tanımlarından da anlaşılmaktadır ki, bu söz öbekleri Türkçenin anlatım gücüne katkı sunan ve Türkçenin tarihi boyunca var olan yapılardır. Bu bağlamda Fakir Baykurt’un ve Orhan Pamuk’un çalışmamıza materyal olan iki romanında kullandığı söz konusu söz öbeklerinin saptanması ve sayısal analizlerle ortaya çıkarılması; iki yazarımızın Türkçenin söz varlığından ne denli yararlanabildiklerinin ve bu konuda ne denli başarılı olduklarının belirlenmesi bakımından son derece önemlidir. Yazarlarımızdan Orhan Pamuk, son dönemde Nobel ödülüyle gündemdedir. Fakir Baykurt ise seçtiğimiz romanıyla son dönemde özellikle sinemaya da uyarlanarak gündemdedir. Bu iki yazar ve iki romanı (romanların sayfa sayıları da hemen aynıdır) bu çerçevede materyal olarak seçilmiştir.

Materyal olarak seçilen iki romandan deyimler, ikilemeler ve atasözleri tarama yöntemiyle bulunmuştur. Bulunan söz öbeklerinin sayısal dökümleri ve örnekleri aşağıdaki gibidir.

BAYKURT Fakir, Yılanların Öcü, Literatür Yayınları, 23. baskı, İstanbul, Eylül 2015.

(31 Atasözü, 103 Deyim, 1012 İkileme)

ATASÖZLERİ

1-Akacak kan damarda durmaz demişler! (s.174) **2-Allah kardeşi kardeş yaratmış ama geçimlerini ayrı yaratmış!** (s.18) **3-Alma mazlumun ahını.** (Alma mazlumun ahını çıkar aheste aheste) (s.219) **4-Armudun iyisini...** (Armudun iyisini dağda ayılar yer.) (s.234) **5-Sana dokunmayan yılan bin yaşasın!** (s.35) **6-Beş parmağın beşi Karataş’ta da bir değildir.** (s.12) **7-Beş parmağın beşi de bir olmadığı için...** (s.183) **8-Emir demiri keser!** (s.240) **9-Eşşeğin**

canı yandı mı kıratı kor geçer. (s.249) **10**-Eşeğe gem vurma kendini at sanır! (s.250) **11**-Hem de eşşek eşşegi ödünç kaşır, haydi bakalım... (s.19) **12**-Etme kulum bulursun inleye inleye ölürsün! (s.219) **13**-Gâvurun ekmeğini yiyen gâvurun kılıcını çalar. (s.219) **14**-Tabii, gâvurun ekmeğini yiyen de gâvurun kılıcını çalacak. (S.167) **15**-Göz bakar, su akar! (s.252) **16**-Ağaç eşiklinin gümüş eşikliye muhtaç olduğu gün gelirse biz de seni destekleriz. (s.19) **17**-Gümüş eşikli, bakır eşikliye mum oluyor! (Gümüş eşiklinin ağaç/bakır eşikliye işi düşebilir.) (s.230) **18**-Hasmın karıncaysa da horsunma demişler. (Hasmın/Düşmanın karınca ise de hor bakma.) (s.80) **19**-İyiliği et fırlat denize balık bilmezse halik bilir! (s.212) **20**-Kara gün kararıp kalmaz. (s.205) **21**-Kurdun oğlu ta ezelden kurt olur derler; doğruymuş! (Kurdun oğlu kuzu olmaz.) (s.216) **22**-Kurt ulusundan gördüğünü işler! (s.46) **23**-Ot kökünün üstünde biter! (s.46) **24**-Öfkeyle kalkan zararlar oturur demişler... (s.257) **25**-Meşhur cevaptır yani; ön teker nereye giderse, arka teker de oraya gider. (s.83) **26**-Paran gittiğine bakma işin bittiğine bak! (s.146) **27**- Tek duranın teknesi devrilmez, demiş... (s.213) **28**-Yılanın başını küçükken ezmeliymiş! (s.94) **29**-Yiğitliğin dokuzu kaçmak biri karşı varmak! (s.97) **30**- Sabrın ardı kabir... (s.127) **31**-Zorla güzellik olmaz ki! (s.104)

Romanda kullanılmış 31 adet atasözünün sayfalara göre kullanım sıklığı oranı 8,80'dir. Yani incelenen "Yılanların Öcü" romanında her 8,80 sayfada bir atasözü kullanılmıştır.

DEYİMLER

Acı soğan kuru yavan. (s.236) Ağzı var ama dili yoktu. (s.57) Ağzından çıkanı kulağın işitsin. (s.261) Ağzımızı filan da arar. (ağız aramak) (s.190) Akli başına geldi. (s.166) Akli başından iyice gitti. (s.166) Aklin başına gelsin. (s.80) Anandan emdiğin sütün derecesini... (anasından emdiği süt burnundan gelmek) (s.164) Anlasınlar dünyanın kaç bucak olduğunu. (s.186) Atlıyı atından indirir. (s.144) Attı tepesinin taşı. (s.221) Ayağıma dolaşıp durmaları. (s.141) Ayağımı denk alayım. (s.94-94) Ayağını sudan kurtarmış sayılırsın. (s.73) Ayrılanı kabartmağa... (s.153) Başına bir çorap öreyim de... (s.180) Belini doğrultamaz. (s.109) Benim kılıma bile zarar gelmez. (s.102) Canım burnumdan çıkıp gidiyor. (s.138) Canını dişine takıp uğraşmış. (s.112) Çeksin ayağını. (ayağını çekmek) (s.106) Damarına bas. (s.150-150-150) Defterini bir dürmüyor. (s.47-180) Deryada gemilerin batmadı ya... (s.149) Diker gözünü. (s.145) Dili yok ağzı yok. (s.36) Dilimde tüy bitti. (s.78) Dilini eşşek arıları soksun. (s.198) Dilini yuttu. (s.84) Dilinin altında bir bakla var. (dilinin altındaki baklayı çıkarmak) (s.85) Dilinin ucuna gelip... (s.229) Dini imanı gevriyor. (s.16) Diş geçiremez. (s.94-222) Dişini sık. (s.106) Dize getirsinler. (s.218) Doluya koyuyor almıyor boşa koyuyor dolmuyor. (s.214) Düdüğünü öttürür. (s.69) Dünya başına yıkılıyor. (s.243) Dünyaya kazık kakıcı değiliz. (s.90) Eğri yürüdün yan bastın. (eğri yürüyüp yan basmak) (s.267) Elini ayağına dolaştırıyor. (s.154) Eşşekten düşmüşse döndürmezsem... (s.180) Gittin gürültüye. (s.141) Göz boyayacak. (s.162-233) Göz yumar. (s.118-118-118) Gözleri çukurda. (gözü çukurda olmak) (s.207) Gözü döndü. (s.101) Gözünü dikip. (s.182) Gözünü dört aç. (s.271) Gözünün yaşına bakmayın. (s.95) Gözünüzü açın. (s.120) Hapı yutmak. (s.207) İçi içine sığmıyor. (s.55-193) İçi kan ağlıyor. (s.165) İki arada bir derede komayın... (s.258) İki ayağını bir papuca soktunuz. (s.151) İki eli kadaysa... (iki eli kanda olmak) (s.208) İki ucu bir araya getirmek çok zor. (s.250) İki ucu da bulaşık bir değnek. (iki ucu bulaşık/batık/boklu değnek) (s.149) İmanım gevredi. (s.94) Kafasında bir ton buz yatıyor. (s.155) Kan alınacak damarı bilir. (s.145) Kaşık kepçe sığmaz düzrülerin ağzına! (s.20) Kedi gibi dört ayağının üstüne düşüyor. (s.40) Kılımı kıpırdatmaz. (s.233) Korkutmamış gözünü. (s.35) Köpeksiz köy buldun da değneksiz mi geziyorsun. (s.170) Kulak kabarttı. (s.173) Kulbundan tuttuğu... (s.12) Kuyruk acısı... (s.46-

46) Maşa varken elini ateşe ne furuyorsun... (maşa varken elin ateşe sokmamak) (s.247) Meteliğe kurşun atıyorum. (s.93) O taraklara bez germişti. (o tarakta bezi olmak/olmamak) (s.29) Ortalıkta cin kızlarıyla cin oğlanları top onar. (in cin top oynamak) (s.77) Öküz bağırarakken kağını bağıyor. (s.163) Ölü toprağı serpilmiş. (s.235) Sakalına göre tarak furan...(s.187) Sırtı yere gelmez (s.83-83) Sidik yarıştıyoruz. (s.79) Sivrelttiğimiz kazıklar götümüze batar. (s.140) Sulu dereye götürür susuz getirir. (s.131) Suratından düşen bin parça. (s.194) Suratını asmadı. (s.165) Usta pehlivanlar alttan güreşir. (alttan güreşmek) (s.241) Yan yatıp çamura batmış. (yan yatıp çamura batmak) (s.66) Yavşak büyüdü bit oldu enik büyüdü it oldu (s.247-247-247) Yerin dibine geçti. (s.173-138) Yumurta kapının ağzına gelince... (s.189) Yüzünü ekşitti. (s.133).

Romandan saptanmış olan yukarıdaki 103 adet deyim sayfalara göre kullanım sıklığı bakımından oranladığımızda 2,65 rakamı çıkmaktadır. “Yılanların Öcü” romanında her 2,65 sayfada bir deyim kullanılmıştır. Yani, söz konusu romanda 2,65 sayfaya bir deyim düşmektedir.

İKİLEMELER

acı acı (s.261) aça aça (s.125) açık açık (s.261) açık seçik (s.220-264) açıktan açığa (s.177) açılır açılmaz (s.244) açtı kapattı (s.132-166) adam adam (s.198) adım adım (s.134-181) ağır ağır (s.107-122-125-185-187-192-269) ağır aksak (s.11) ağız dil (s.161) ağızdan ağıza (s.160) ağırı sızı (s.254) ağızıma burnuma (s.108-54) ağıza yüzüne (s.67-177) ah vah (s.269) akıl sır (s.107-235) akıl fikir (s.39-39- 40-101) akıllı makıllı (s.90) akıp çıkıp (s.230) akli karalı (s.31) akşam akşam (s.114-161-201) akşamdan sabaha (s.79) aktarıla aktarıla (s.241) aktı akıttı (s.29) al al (s.273) al fel (s.224) alaf alaf (s.271) alı yeşili (s.119) allah allah (s.24-267) alttan alta (s.133) alttan alttan (s.241) ama iyi ama kötü (s.252) ana avrat (s.210) ana baba (s.140-147-177-199-225-270) ana avrad (s.102-142) anlata anlata (s.43) ara sıra (s.27-28-159) aradı taradı (s.23-53) araya araya (s.152) arkamdan arkamdan (s.183) aşağı yukarı (s.50-96-256) ateşli ateşli (s.170) atıp tutmaya (s.174-254-270) attım atmadım (s.126) avanak avanak (s.73) ayağını bacağına (s.135) ayıptır ayıp (s.153) aykırı aykırı (s.62-154) ayrı ayrı (s.22-217) ayrılır ayrılmaz (s.173) az az (s.34) az çok (s.29-115-230) az uz (s.20) baba oğul (s.119) bağ bahçe (s.72) bağıra bağıra (s.107-234) bağırdı çağırdı (s.55-181-182) bağırtı bağırtı (s.212) baka baka (s.106-27) bakıp bakıp (s.57-69-176-272) baktı baktı (s.24-110) baldır bacak (s.234) bar bar bağırarak (s.273) basa basa (s.76) basma kesme (s.14) baş başa (s.48-135-152) başka başka (s.29-193) baştan aşağı (s.62) batıp çıkıyor (s.149-166-173) bazı bazı (s.236) beline beline (s.201) belli belirsiz (s.169-208-209) beş on (s.21) beşer altışar (s.38) bıkip usanmadan (s.206) bile bile (s.111) bilgin bilgin (s.28) bilir bilir (s.187) bilir bilmez (s.86-219) bin bin (s.216-32) bir bir (s.34-36-56-103-119-140-158) bir iki (s.11-43-95-162-189-194-198-224-248) birer birer (s.45-98-193) birer ikişer (s.58-57-230) biter bitmez (s.234) bitini kenesini (s.158) bitip tükenmek (s.251) bol bol (s.73) borç harç (s.30) boşalt doldur (s.107) boşu boşuna (s.32) boy boy (s.65-185) boylu boslu (s.21) boylu boyunca (s.264) böğüre böğüre (s.185) bön bön (s.110) böyle böyle (s.70-82-106-168-170) bugüne bugün (s.250) bulana bulana (s.264) bulur bulur (s.143) burun buruna (s.129) büküle büküle (s.112) cayır cayır (s.47-123-170-200-209-258) civil civil (s.243) çağıl çağıl (s.225) çağıra çağıra (s.43-214) çakıyor çakıyor (s.264) çalından çırpıdan (s.112-143-255) çamuru çayırı (s.35) çanga manga (s.161-269) çarığını çorabını (s.142) çarpa çarpa (s.208) çatır çatır (s.97-133) çay kahve (s.217) çayır çimen (s.112) çeke çeke (s.165) çekine çekine (s.97-223) çen çen (s.153) çentik çentik (s.106) çeşit çüşüt (s.218) çıglık çıglık (s.179) çığrına çığrına (s.255) çıkar çıkmaz (s.259) çıkıp çıkıp (s.135) çıktı geldi (s.248) çıktım çıkıyorum (s.144) çize çize

(s.133) çizik çizik (s.75) çok çok (s.19) çoluk çocuk (s.29-30-31-31-64-87-93-190- 199-246-272) çörü çörpü (s.112) dalga dalga (s.63) dalgın dalgın (s.94) dalı budağı (s.160) damar damar (s.184) dangalak dangalak (s.261) danlı danlı (s.252) davul zurna (s.270-184-188-198) dayana dayana (s.43) defter kalem (s.145) deli deli (s.129-211-192-240) der demez (s.79) derdini belanı (s.73) derin derin (s.69-106-149-192-230) dili damağı (s.58-126) din iman (s.199-199-199-158-210) dinleye dinleye (s.143) dip köşeye (s.53) dipli köklü (s.221) diri diri (s.187-187) dirlik düzenlik (s.246-270) diye diye (s.58-220) dizin dizin (s.29) doğma büyüme (s.223) doğrudan doğruya (s.229) dolana dolana (s.240) doldur boşalt (s.107) doldurup doldurup (s.222) dolu dolu (s.106-160) domur domur (s.41) dosta düşmana (s.13-134-231) doya doya (s.204) dök düşün (s.257) döke döke (s.174) dökenini dökeceğini (s.158) döküldük saçıldık (s.258) döle döşe (s.57) dönülmez dolaşılmaz (s.211) dönüp dönüp (s.106) dört beş (s.28-145) döve siye (s.149) döven dövene (s.67) döver döver (s.150) dövüne dövüne (s.180) dövüş kavga (s.103-109) dul mul (s.58) dur durak (s.29-169-238) durup dururken (s.249) duyduk duymadık (s.72-89) duyura duyura (s.108-177) dürte dürte (s.272) dürüm dürüm (s.174) düşten türeden (s.135) düşünüp düşünüp (s.149) efil efil (s.48) eğile doğrula (s.12) eğri büğrü (s.21-237) ekip biçtiği (s.152-155) el ayak (s.120-197) el ele (s.119) eli ayağı (s.123-165-249-268) eli kolu (s.128-148-154-155-170-204-213-225-231-233) elim ayağım (s.69-69-249-259-259) elini yüzünü (s.117-239) eliyle koluyla (s.79) elli altmış (s.76) elsiz ayaksız (s.185) er geç (s.235-236) eski püskü (s.192) eş dost (s.225) eşli eşli (s.42) eşli meşli (s.112) etek etek (s.101), (s.247) etme tutma (s.265) evvelinden ahirinden (s.32) ezile bozula (s.221) falan filan (s.191) fırsat bu fırsat (s.28) fis fis (s.16) fosur fosur (s.244) gayretli gayretli (s.64) gece gece (s.79) gece gündüz (s.157-194-211) geç geç (s.66) geçer geçmez (s.11) geçin gidin (s.220) geçip gitti (s.214-218) geçten geç (s.215-258) geçti gitti (s.111) geldi geçti (s.184-184) geldi geldi (s.64) geldi geleli (s.152) geldim geliyorum (s.144) gelene gidene (s.54-143-153) gelimli gidimli (s.106) gelin kaynana (s.9-269) gelip geçen (s.246) gelip gelip (s.222-223) gelip giden (s.184) gelir geçer (s.231) gelmişini geçmişini (s.158) gene gene (s.147) geniş geniş (s.162) getirir getirmez (s.81) geze geze (s.222) gider gider (s.63) gider gitmez (s.156) gidip geliyor (s.11-50-70-70-251-266) gidiş geliş (s.72-145) gidiver geliver (s.151) girer girmez (s.194-223-259) gizli gizli (s.76) gönüllü gönülsüz (s.95) göre göre (s.179) gören mören (s.177) görünüp görünüp (s.251) görünür görünmez (s.162) görür görmez (s.181-181-181-69) göstere göstere (s.171) göz göz (s.54) göz göze (s.221-223-225-225-28-122-208) güzel güzel (s.12-36-85-184) gözü gönlü (s.138) gözümü kulağımı (s.259) gözüne gözüne (s.80) gücenik gücenik (s.44) güç kuvvet (s.216) güçsüz mecalsiz (s.229) güle güle (s.30-154-154-154-154-187-197-198-220-236) güm güm (s.47-104-124) güne güneşe (s.12) günüm gecem (s.224) gürp gürp (s.37-47) gürültü patırtı (s.160) habayı çulu (s.39) Haçça maçça (s.130) hafif hafif (s.12) hal hatır (s.192) halleri vakitleri (s.218) harıl harıl (s.63) harp harp (s.255-71) hart hart (s.138-147-269) hasta masta (s.218) hıçkıra hıçkıra (s.165) hızlı hızlı (s.64-123-126) hoşu beşi (s.209) hôt düd (s.163) höyküre höyküre (s.232) ıslak ıslak (s.41) içi dışı (s.269) içinden içinden (s.29) iğne miğne (s.212) iki üç (s.28-66-111-159-211-214-244-245) ikide bir (s.11) ileri geri (s.81-243-68) in cin (s.262) ince ince (s.15-32-236) inil inil (s.28) inip çıkacaklar (s.247-266-99) inlik cinlik (s.126) rezil kepaze (s.129) irisi ufağı (s.166) irmik irmik (s.165) istemeye istemeye (s.99-181) iş işten (s.71-258-267) işe mişe (s.216) işi gücü (s.28-65-131-131) itişip kakışıyor (s.262) itten köpekten (s.209) ivedi ivedi (s.145) iyi kötü (s.70-84-142-184-185-185-222-223-227-228-238-246-249-255) kabarıp kabarıp (s.170) kadın kız (s.64-173-224) kadınlar erkekler (s.103) kahırlı kahırlı (s.150) kala kala (s.11-72) kanla manla (s.90) kanlı bıçaklı (s.227) kap kaçak (s.211) kapalı mapalı (s.259) kara mara (s.35) karı kızan (s.269) karı koca (s.22-43-62-68-69-137-137-226-264-264) karı

kız (s.31-159) karıştırıp karıştırıp (s.22) karşıdan karşıya (s.149) kasıla kasıla (s.198) kaş kaş (s.243-272) kaşıya kaşıya (s.99) kat kat (s.232) kat karıştır (s.213) kavga dövüş (s.106) kediler köpekler (s.166) kem küm (s.210) kemire kemire (s.33) kendi kendime (s.14-18-33-68-132-137-167-176-179-182-192-199-223-230-232-241-241-247-247-253-254) kesip biçiyor (s.230-262) keşkek meşkek (s.47) kev kev (s.250) kıç kıça (s.50-50) kıcı başı (s.143) kıkır kıkır (s.78) kır bayır (s.9-35-38-156-165) kırdırıp patlatıp (s.19) kırış kırış (s.119) kıtır kıtır (s.128-255) kıvrak kıvrak (s.151) kıyından köşeden (s.125-27) kıyık kıyık (s.234) kız oğlan kız (s.138) kızarıp bozarıyor (s.65) kimse kimseden (s.82) kinli kinli (s.192) kir mir (s.25) kirli kirli (s.232) kolay kolay (s.37-53-94-115-190-193-225-228-246) kolumun belimin (s.157) kolun başım (s.164) kolunu bacağını (s.132) koptu kopuyor (s.262) korka korka (s.78) korkuyu korkuyu (s.173) koyu koyu (s.148), (s.207) kökünü kökenini (s.158) köpüre köpüre (s.234) kötü kötü (s.101-104) köyü köşeyi (s.11-20-96-126) kucak kucağa (s.126) kulu kölesi (s.108-162) kuru boşa (s.152) kuru kuru (s.261) kuru muru (s.97) kuşak muşak (s.22) küflü küflü (s.56) küt küt (s.57-94) mala maşata (s.15) malımıza canımıza (s.35) marş marş (s.208) mundar mundar (s.147) nalet nalet (s.117) noktacık noktacık (s.181) oğa oğa (s.232) okur okur (s.234) okuya okuya (s.234) ola ola (s.245) oldu bitti (s.34-82-148-145-184) olmazına olmazına (s.87) olsa olsa (s.72-202) olur olmaz (s.72) orağa tarağa (s.261) orasını burasını (s.156) ossurta ossurta (s.85) otlata otlata (s.36) ottan kökten (s.33) otuz kırk (s.76) ödeye ödeye (s.93) öf öf (s.219) öfkeli öfkeli (s.241) öksüre öksüre (s.16-16-250) öldü ölecek (s.185) ölmeli düşmeli (s.148) ölüp ölesiye (s.52) ölüye diriye (s.86) öte öte (s.112) öze möze (s.15) özenip bezenip (s.111) papuç mapuç (s.87) paralı parasız (s.95) parça parça (s.204) parça parça (s.35-120-193-233) parçalana parçalana (s.234) parıl parıl (s.22) paşalar maşalar (s.25) patır patır (s.83-205) peş peşe (s.112) pırlıl pırlıl (s.218) pofur pofur (s.220) püfür püfür (s.18) rakı şarap (s.114-142) rakılı makılı (s.154) rap rap (s.230) renkten renge (s.65) rezil rüsva (s.243) sabah akşam (s.17) sabah sabah (s.21-54-60-83-151-156-178-185) sabahtan akşama (s.79-80) sabırlı sabırlı (s.258) sabi sübyana (s.256) saç saça (s.48) saç başı (s.206-269-132-134-57) saçını fesini (s.208) saf saf (s.12-24-232-232-232) sağa sola (s.138-188-243-264) sağı solu (s.136-232) sağım sıkım (s.260) sağıma soluma (s.255-255-188) sakatlaya sakatlaya (s.255) saklı saklı (s.98) salkım saçak (s.106) sapır sapır (s.43) sası sası (s.16) satıla satıla (s.87-88) selamı sabahı (s.48) sele sepet (s.211) sendeleye sendeleye (s.164) senlik benlik (s.237) serile serile (s.133) ses seda (s.84) ses soluk (s.50-60-124-125-126-262-269) sesi ünü (s.111) sessiz sedasız (s.207) sessiz sessiz (s.69) seyrek seyrek (s.131) sıçsın sıvasın (s.153) sığır sığa (s.99) sık sık (s.35-127-228) sıkı sıkı (s.15-162) sırtı başı (s.147-147) sil arıt (s.239) siyim siyim (s.174-205) soluk soluğa (s.117-248-33) söve söve (s.155) sövüp saymak (s.270) sövüp süpürmek (s.102) söylene söylene (s.32) söyler söyler (s.234) söyleye söyleye (s.78) suçsuz günahsız (s.208) suçü günah (s.163-180-254) suratına suratına (s.233) sürüne sürüne (s.30) süt yoğurt (s.272) şakır şakır (s.231) şanlı şöhretli (s.184) şap şap (s.138-169) şarıl şarıl (s.174) şarp şarp (s.35-111) şişire şişire (s.222) şöyle böyle (s.184-190) tadı tuzu (s.163) takı tuku (s.38) tanık tapık (s.199-215-215-148) tatlı tatlı (s.48) tatsız tuzsuz (s.42) tek tük (s.45-63-64-76-125-208-251) teke tek (s.106-135) teker teker (s.193-194) tekme tokat (s.172-159) tenzili menzili (s.85) tepti geçti (s.249) terleye terleye (s.273) ters ters (s.87-88) ters türs (s.67) tez tez (s.127) tıklar tıklar (s.258) tin tin (s.11) tir tir (s.254) titrete titrete (s.230) tok tok (s.134) top top (s.106) tos tos (s.241) toz duman (s.206-261) toz toprak (s.26-26-158) tozsuz topraksız (s.64) tuta tuta (s.176-231) tutup tutup (s.273) tutuşur tutuşmaz (s.149) tüfek tabanca (s.215) tür tür (s.111-112-135-35) türlü türlü (s.53-184) ufacık ufacık (s.11) ufak mufak (s.218) ufak tefek (s.217-234-234) un ufak (s.131-157-158) unutmuş gitmişim (s.258) usuldan usuldan (s.41) utana sıkıla (s.78) utana utana (s.138) uyanır uyanmaz (s.135) uysal

uysal (s.182) uyur uykumuzdan (s.267) uzaktan uzağa (s.120) uzaktan yakından (s. 18) uzana uzana (s.238) uzata uzata (s.14-132) uzattıkça uzatmak (s.28) uzun uzun (s.24-75-126-129-232) üç beş (s.245-246) üç dört (s.54-79-224-230) üst baş (s.87-239) üst üste (s.137-252-255) üstü başı (s.16) vah vah (s.170) vara yoğa (s.223) varır varır (s.218) varır varmaz (s.194) varla yok (s.119) vatan millet (s.155-155) vura vura (s.264) yaka paça (s.211-192)yalansız dolansız (s.193) yalvara yalvara (s.267) yan yana (s.12-50-53-127-145-149) yan yön (s.119-208) yanık yanık (s.170-178), yap yap (s.213) yapıp yapıp (s.137) yaralı maralı (s.111) yamrı yumru (s.49) yarım yarım (s.125) yastığı yorganı (s.269-56) yatak yastık (s.57) yatıp kalkmak (s.17-42-138-223-234-234) yavaş yavaş (s.9-11-22-38-46-48-76-121-136-137-166-197-209-230-237-269) yayan yapıldak (s.72-230) yayıla yayıla (s.16-151) yaz kış (s.37) yemenin içmenin (s.197-219-220) yeni yeni (s.12-142-195-222) yenmez içilmez (s.15) yepe yepe (s.77) yer yemez (s.118-134) yer yer (s.21) yer gök (s.165-158-175) yeşil yeşil (s.24-262) yeşilli beyazlı (s.28) yıkıla yıkıla (s.161) yıl yıldan (s.63) yılan çiyen (s.37) yıllar yılı (s.221) yiğittir yiğit (s.232) yitti gitti (s.111) yiye yiye (s.35) yiyip içmek (s.219) yoksul moksul (s.249) yol yöntem (s.199) yol bel (s.126) yorgun argın (s.65-267) yufka mufka (s.174) yukardan aşağıya (s.44) yunup yıkanmamış (s.192) yüksek yüksek (s.64) yüz yüze (s.103) yüzde yüz (s.135) yüzü gözü (s.37-75-121-126-159-159-165) zaman zaman (s.43) zangır zungur (s.64) zarar ziyan (s.15-213) zarı zarı (s.233-249) zor güç (s.129-136-159) zor şer (s.99-163) zoru zoruna (s.211)

Fakir Baykurt romanında toplam 1012 ikileme kullanmıştır. Oranladığımızda kullanım sıklığı olarak her sayfaya 3,70 ikileme düşmektedir. Bu ikilemelerin 380 tanesi yinelemedir. Yineleme yoluyla yapılan ikilemelerin sayfalara göre kullanım sıklığı oranı 1,39'dur. Geri kalan 632 ikilemenin sayfalara göre kullanım sıklığı oranı ise 2,31'dir.

PAMUK Orhan, Sessiz Ev, Yapı Kredi Yayınları, 4.baskı, İstanbul, Mart 2016.

(5 Atasözü, 39 Deyim, 571 İkileme)

ATASÖZLERİ

1-Ağaç yaş iken eğildiği için... (s.250) **2-Sakla, gene gelir zamanı.** (s.123) **3-Son pişmanlık ne yazık ki fayda etmez.** (s.172) **4-Tatlı dilin yılanı deliğinden çıkaracağına...** (s.29) **5-Yerin kulağı vardır.** (s.21)

Romanda 5 atasözü kullanılmıştır. Oranlandığında 54 sayfaya 1 atasözü düştüğü görülmektedir.

DEYİMLER

Ağız kokusu çekeceksin. (s.258) Ağzından laf kerpetenle alınıyor. (s.227) Akli başına gelmiş.(s.42-42-61) Ayran budalası... (ağız açık ayran budalası/delisi) (s.64) Başına bir çorap örüp. (s.105) Beynini yıkamışlar. (s.59) Bir ayağı çukurda olduğu... (s.250) Boyun eğdirmek. (s.60-216-235-243) Can ciğer kuzu sarmasıydın. (s.52) Çanak tutacak. (s.111) Çene yormazdım. (s.43) Dil dökerdi. (s.263) Dize getireceğim. (s.243) Dolap çevirmeye... (s.95) Elimi ayağımı birbirine dolaştıran... (s.78) Elini kana bulamayı... (elini kana bulamak) (s.214) Göz yumdum. (s.250) Gözüm tuttu. (s.61) Gözünü oyuyor. (s.86) Hem Müslüman hem zengin. (s.85) İçtiğiniz su ayrı gitmezdi. (s.52) İnce eleyip sık dokumadan... (s.236) Kafamda bir şimşek çaktı. (s.239) Kan kusturabileceğimizi... (s.148) Kulağına küpe et. (s.20) Ne Allah var ne ahret. (s.59) Ne para ne pul. (s.164) Ok yaydan çıktı. (s.10) Pireyi deve yapan... (s.60) Tepem atarsa...(s.29-29-243) Tüylerim ürperiyor. (s.240) Yüreğim ağzıma geldi. (s.237)

Romanda 39 deyim kullanılmıştır. Her 6,92 sayfaya 1 deyim düşmektedir. Yani ortalama yedi sayfada bir deyim kullanılmıştır.

İKİLEMELER

açık seçik (s.74) ağır ağır (s.7-11-15-22-33-34-54-58-68-72-80-84-116-116-117-118-126-126-130-138-139-146-156-159-167-185-190-190-191-192-193-196-196-198-216-221-236-238-263-266-267) allak bullak (s.12) allayıp pullayacağım (s.109) alt alta (s.55) aptal aptal (s.124-133-133-164-194-232-254-31-79) aradım aradım (s.159) art arda (s.36) aşağı yukarı (s.9-63-74-90-117-120-235-238-238-238-238) atıp tutmak (s.21) atlar atlamaz (s.78) ay yıldız (s.90-91) aylak aylak (s.187) bağıra bağıra (s.25-49-119-131-131-204-217) bağırip çağırarak (s.79-223-168-169-169) bakar bakar (s.17) bakın bakın (s.265) bakıp bakıp (s.60) baş başa (s.165-182) başlar başlamaz (s.136) başsız sonsuz (s.239) baştan aşağıya (s.43-60-62) baştan sona (s.188) bıkip usanmadan (s.196) bile bile (s.153-197-239-243) bir aşağı bir yukarı (s.179) bir bir (s.84) bir iki (s.19-27-64-67-157) birer birer (s.17-18-238) bitip tükenmez (s.76-171-222) boş boş (s.12-35-43-44-61-71-91-132-137-140-161-163-190-198-232-242-243-253-261) boşu boşuna (s.179-191-209-232-266-266-270) buruş buruş (s.36-220-220-252) ciddi ciddi (s.28-31-42-109) cihan cihan (s.165) çabuk çabuk (s.165) çala çala (s.115) çalı çırpı (s.218-218) çatal bıçak (s.112-142-183) çekine çekine (s.11-193-230-235-251) çekiştire çekiştire (s.201) çıkara çıkara (s.108) çıkıp indiğini (s.217) çıt pıt (s.177) çirkin çirkin (s.10) dalgın dalgın (s.15-45-69-113-114-118-130-238-249-259-260-261) dediğim dedik (s.20) değdirir değdirmez (s.121) delik deşik (s.51) der demez (s.194) derin derin (s.12-13) dertsiz tasasız (s.211) didik didik (s.180) dilim dilim (s.267) dinleye dinleye (s.186-235) döke döke (s.112) durup durup (s.150-182-268) durup dururken (s.230) duyar duymaz (s.89) düşe kalka (s.227) düşünceli düşünceli (s.70) düşününe düşününe (s.98-98-269) ede ede (s.202) el etek (s.187) elden ele (s.268) (s.78) eli kolu (s.20-71-238) elmalar armutlar (s.178) evet evet (s.155) evlenip boşananlar (s.74) fakir fukaraya (s.63) fısır fısır (s.15-32-32) fitil fitil (s.210) gece gündüz (s.25) geçer biter (s.159) geçer geçmez (s.146) geçip gitti (s.34-34-113-116-119-188-196-197-202-212-225-259-261) geldi geldi (s.96) gele gele (s.96-112) gelip geçen (s.118-118-166-257) gelip gelip (s.180) geri geri (s.248) gerisin geri (s.217) gidip geldiğimi (s.37-181-63) girdisine çıktısına (s.108) girer girmez (s.61-67) girip girip (s.217) girip girmemeye (s.210) görüp görüp (s.217) görür görmez (s.254) göz göze (s.10-12-133-191) göz kulak (s.97-144) güçlü kuvvetli (s.186) güle güle (s.29-70-98) güvenli huzurlu (s.188) güzel güzel (s.128-230) hafif hafif (s.116-250) havadan sudan (s.57) hay hay (s.165) hayran hayran (s.140-268) hesap kitabı (s.85) hıçkıra hıçkıra (s.62) hışır hışır (s.256) hızlı hızlı (s.11-12-13-67-87-92-97-97-101-129-132-133-133-137-175-185-198-200-218-221-223-235-257-259-260) horul horul (s.17-94) ısıra ısıra (s.158) ıslak ıslak (s.51) ıvır zıvır (s.247) iç içe (s.72) iç içe (s.49-86) iğrene iğrene (s.178) iki üç (s.104-142-242) ikişer ikişer (s.120) ilaç mılaç (s.60) ileri geri (s.167-167) inan inan (s.194) inip çıkıyor (s.217) inleye inleye (s.184-196-217) inleye öksüre (s.192) iri yarı (s.203) ister istemez (s.115) işsiz güçsüz (s.67-153-257-258-258) kadem kadem (s.165) kararlı kararlı (s.141) kardeş kardeş (s.227-248) karı kocalar (s.45-117) kaş göz (s.169) kedi köpek (s.163) kendi kendine (s.34-83-38-93-123-145-145-173-177-216-216-216-218-230-250-251-266) kıpır kıpır (s.145-162-262-68) kıvrılıla kıvrılıla (s.193-217) kızlı erkekli (s.58) kim kim (s.159) kirli yağlı (s.199) koca koca (s.168) kocaman kocaman (s.23) koklaya koklaya (s.235) konup konup (s.175) konuşa konuşa (s.203) korka korka (s.102) koşa koşa (s.51-67-67-87-89-121-154-164-165-196-196-201-209-232-246-254) koşuyor koşuyorsun (s.171) kova kova (s.124) koyup koyup (s.94) kötü kötü (s.71) kul köle (s.151) küçük küçük (s.19-117) küstah küstah (s.64) malım mülküm (s.21-21-135) mışıl mışıl

(s.93-123-242) ne var ne yok (s.41-85-86) nefes nefese (s.8-79-164-209-217-246-248-259) neler neler (s.17) nereden nereye (s.18) oflaya puflaya (s.202) okuyup okumadığıma (s.108-178) olsa olsa (s.188) olup biteni (s.116-120-196) orasını burasını (s.204) öfkeli öfkeli (s.105) öttüre öttüre (s.117-197-202) peki peki (s.124) pılımı pırtımı (s.21) pırl pırl (s.27-48-126-126-) pis pis (s.34-149-204) pisi pisine (s.230) puf puf (s.229) rahat rahat (s.43-66-130-133-173-232-233-262-263) sabah sabah (s.50-95) sabahtan akşama (s.24-46-63-112-157-162) saçma sapan (s.63-10) sağa sola (s.199) sağdan soldan (s.131) sağına soluna (s.66) sakin sakin (s.99-259) sallana sallana (s.12-193-234) sallaya sallaya (s.268) sarhoş sarhoş (s.183) sekiz dokuz (s.138) serin serin (s.8) sevip sevmediğimi (s.77) sıçrayıp zıplamak (s.79) sık sık (s.183-198) sıkıla sıkıla (s.23) sinirli sinirli (s.33-198) sinsi sinsi (s.181) soluk soluğa (s.159-231-243) söve söve (s.209) söylene söylene (s.103) söyler söylemez (s.35) suçlu suçlu (s.11-196-254-257) sürte sürte (s.188-189) süründüre süründüre (s.128) sürüne sürüne (s.200-246) şakır şakır (s.214) şaşkın şaşkın (s.21-254) şişe şişe (s.104) teker teker (s.139-249-36-39-74-92) tekrarlaya tekrarlaya (s.210) telaşlı telaşlı (s.263) tembel tembel (s.84) tepeden turnağa (s.35) tıkr tıkr (s.125-180-82) tıp tıp (s.267) tiksine tiksine (s.182) tir tir (s.184) tuhaf tuhaf (s.174-79) tuta tuta (s.218) türlü çeşitli (s.40) ufak tefek (s.86) uslu uslu (s.59-108-190-258-269) utana sıkıla (s.170) uyuz uyuz (s.43) uzun uzun (s.24-82-111-117-119) üç beş (s.82-82) üçer beşer (s.176) üst üste (s.55-72) üstü başı (s.59-182) vura vura (s.102-190-217-222-243) vurup vurup (s.223) yaka yaka (s.122) yalan yanlış (s.86) yan yana (s.9-13-80-80-126-126-136-175-177-201) yanıp sönen (s.94-112-113-198) yanıp tutuşan (s.114) yanıp yanıp (s.199) yarı yarıya (s.225) yarım yamalak (s.66) yavaş yavaş (s.79-96-121-136-235) yayılır yayılmaz (s.13-251) yaza yaza (s.49) yıkanıp temizlenmek (s.20-146) yırtıp yırtıp (s.179) yürüye yürüye (s.68-112) zangır zangır (s.166)

Orhan Pamuk'un romanında toplam 571 ikileme kullanmıştır. Oranladığımızda kullanım sıklığı olarak her sayfaya 2,11 ikileme düşmektedir. Bu ikilemelerin 352 tanesi yinelemedir. Yineleme yoluyla yapılan ikilemelerin sayfalara göre kullanım sıklığı oranı 1.30'dur. Geri kalan 219 ikilemenin sayfalara göre kullanım sıklığı oranı ise 0,81'dir.

SONUÇ

Araştırmamızda ortaya konan veriler göstermiştir ki, Türkçemizin söz varlığı içerisinde çok önemli bir yere sahip olan deyimler, atasözleri ve ikilemelerin edebi eserlere/romanlara yansıtılması konusunda Fakir Baykurt ile Orhan Pamuk arasında önemli derecede farklılıklar vardır.

Orhan PAMUK: “Sessiz Ev” romanında 6.92 sayfaya 1 olmak üzere 39 Deyim, 54 sayfaya 1 olmak üzere 5 Atasözü, 1 sayfaya 0.81 olmak üzere 219 ikileme ve 1 sayfaya 1.30 ikileme düşecek biçimde 352 yinelemeden oluşmuş ikileme kullanmıştır.

Fakir BAYKURT: “Yılanların Öcü” romanında 2,65 sayfada 1 olmak üzere 103 Deyim, 8,80 sayfada 1 olmak üzere 31 Atasözü, 1 sayfaya 2,31 olmak üzere 632 ikileme ve 1 sayfaya 1,39 olmak üzere 380 yinelemeden oluşmuş ikileme kullanmıştır. Yani:

Orhan PAMUK: Deyim: 6.92, Atasözü: 54, İkileme: 0.81 Yineleme: 1.30

Fakir BAYKURT: Deyim: 2.65, Atasözü: 8.80, İkileme: 2.31 Yineleme: 1.39

Açıkça görüleceği üzere Fakir Baykurt'un romanında kullanılan deyim sayısı Orhan Pamuk'un romanında kullanılan deyim sayısının iki katı, atasözü sayısı altı katı, ikileme sayısı üç katı dolayındadır.

Ayrıca daha önce, Orhan Pamuk'un "Kara Kitap" ve "İstanbul Hatıralar ve Şehir" adlı romanları ile Yaşar Kemal'in "Tanyeri Horozları" ve "Üç Anadolu Efsanesi" romanlarında ikileme kullanımları, AKYALÇIN d: KIBATEK konusunda yapılan araştırmada da "Kara Kitap"ta 1 sayfaya 0.52, "İstanbul Hatıralar ve Şehir"de 1 sayfaya 0.50 oranında ikileme düştüğü; "Tanyeri Horozları"nda 1 sayfaya 1.17, "Üç Anadolu Efsanesi"nde 1 sayfaya 1.03 oranında ikileme düştüğü ortaya konmuştur.

Gerek Fakir Baykurt'un gerekse Yaşar Kemal'in söz konusu romanlarıyla Orhan Pamuk'un araştırmaya konu romanları karşılaştırıldığında, Türkçenin söz varlığının önemli öğelerinden olan ikilemelerin kullanımı konusunda Orhan Pamuk'un sayısal veriler bağlamında, diğer yazarlardan açık ara geride olduğu görülmektedir. Aynı şekilde Orhan Pamuk'un deyim ve atasözü kullanımı konusunda da Fakir Baykurt'tan sayısal olarak çok gerilerde kaldığı ortadır.

Bir sanatçının eserlerini/romanlarını oluştururken kullandığı dilin söz varlığını eserlerine yansıtabilmesi, bir bakıma onun bu dile ne denli hâkim olup olmadığını da göstermektedir. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde Orhan Pamuk'un Türkçe söz varlığının önemli öğelerinden ikilemeler, deyimler ve atasözlerinin kullanımı konusunda Fakir Baykurt'a göre pek de başarılı olmadığı söylenebilir. Çünkü sayısal verilere göre bu söz varlıklarını kullanma oranlarında söz konusu yazar/yazarlara göre geride kalmaktadır.

KAYNAKÇA

- AKSAN Doğan a, Türkçenin Sözcükleri, Engin Yayınevi, Ankara, 2000.
- AKSAN Doğan b, Türkçenin Gücü, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1993.
- AKYALÇIN Necmi a, Türkçe İnkilemeler Sözlüğü Tanıklı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2007.
- AKYALÇIN Necmi b, Türkçemizin İncileri ATASÖZLERİMİZ Tanıklı Sözlük, Eğiten Kitap, Ankara, 2012.
- AKYALÇIN Necmi c, Türkçemizin Anlamsal Zenginlikleri DEYİMLERİMİZ, Eğiten Kitap, Ankara, 2012.
- AKYALÇIN Necmi d, Yaşar Kemal ve Orhan Pamuk'un Romanlarında Kullanılan İnkilemeler. KIBATEK-YDÜ XI. Uluslararası Edebiyat Şöleni 23-28 Ekim 2005, Kıbrıs.
- AKSOY Ömer Asım a, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1988.
- AKSOY Ömer Asım b, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1988.
- HATİBOĞLU Vecihe, Türk Dilinde İnkileme, TDK Yayınları, Genişletilmiş İkinci Baskı, Ankara, 1981.
- HENGİRMEN Mehmet a, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2, Engin Yayınevi, Ankara, 2007.
- HENGİRMEN Mehmet b, Türkçe Dilbilgisi, Engin Yayınları, Ankara, 2002.
- PÜKÜLLÜOĞLU Ali, Türkçe Deyimler Sözlüğü, Arkadaş Yayınları, Ankara, 1995.
- PARLATIR İsmail Prof. Dr. Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II, Yargı Yayınevi, Ankara 2008.
- SAĞLAM Musa Yaşar, Kaybolan Kültür Mirasımız Atasözleri, Ürün Yayınları, Ankara, 2004.
- TEKİN Talat, Orhon Yazıtları, Kitap Matbaası, İstanbul, 2003.

JOURNAL OF AWARENESS